

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 4. februvarija 1891.

Obseg: Setev je pred durmi. — Stara matica v panji. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Setev je pred durmi.

Setev je pred durmi, seveda za pridnega in umnega gospodarja, za starokopitneža je pa še četrt leta časa. Kakšen pa je glede setve razloček med umnim gospodarjem in starokopitnim? Razloček je velik, zato je pa tudi odgovor obširen.

Starokopitni gospodar pred sv. Matijo še misli ne na seme, katero bode pomladi sejal, a umni gospodar si priskrbi dobrega semena vže po zimi. Prvi vseje tisto žito ki mu je v žitnici od lanskega pridelka ostalo na dnu, ter ne gleda prav nič na to, ali je seme lepo in težko, ali je čisto in ali mu da dovolj pridelka; umni gospodar odbere pa za seme najlepše in najteže zrnje, očisti je s strojem, ali pa izbere po zimi, ko ni drugega dela zrno do zrna. Umni gospodar seme večkrat premeni t. j. dobi ga iz drugega kraja, ker tuje seme nekaj let bolje rodi nego privajeno domače. Starokopitnež obdela njivo površno in jo poseje s slabim semenom, umni gospodar pa zvrši vsa dela prav skrbno in namoči poprej seme v raztopljenim bakrenem vitrijolu, da prepreči snetivost.

Starokopitni gospodar mora na svojo njivo kmalu poslati plevce ki mu z velikimi stroški rujejo plevel iz redkega in snetivega žita, umni gospodar se pa veseli dobro zarasle in brezplevelne njive, ker on je uže po zimi skrbel, da ni sejal plevela.

Kakšen je pa razloček med starokopitnežom in umnim gospodarjem glede žetve? Razloček je velik, a odgovor kratek: Prvi pridelal malo slabega žita, drugi pa veliko najlepšega zrnja, ki mu ga mlinarji radi drago plačajo.

Vzlic temu je pa imel prvi še veliko več stroškov, ker po zimi dobro seme odbrati je ceneje nego po leti zapleveljeno njivo pleti.

A tudi v življenji je med obema razloček: Starokopitnež zabavlja čez nove čase, slabe letine itd., gre k oderuhu po denarja na posodo in slednjič pri takem gospodarstvu in pri sedanjih dragih časih mora priti na boben, umni gospodar pa vidi, da je z veliko pridnostjo in umnostjo lahko prebiti sedanje čase, gre po denarja, ako ga uže potrebuje, v hranilnico, kjer ga dobi za nizke obresti, in skuša z obrestmi vred vsako leto malo vrniti, ker on kot umen gospodar vsako leto vendar nekaj pri živini prigospodari, ker vidi, da žito sicer mora sejati, a da je boljša živinoreja.

Toraj gospodarji! setev je pred durmi, in kakeršna setev, takšna bode žetev. Še je čas! Izberite ali omislite si za seme najboljše in najteže zrnje, očistite je in imejte je pripravljeno za setev, kajti med odlašanjem vas lahko čas prihiti, in prihodnjo pomlad bodete morali umno postopanje zopet za leto dni odložiti. V krajih koder žito rado postane snetivo, morate je pred setvijo nekaj ur močiti v vodi, v kateri je raztopljena bakrena galica, in potem je posušiti. To prav gotovo pomaga. Ako bodete zraven tega na svojih njivah razne rastline pravilno vrstili, njive dobro obdelali ter jih pognojili z dobrim predelanim gnojem, gotovo ne bode med žitom plevela, prihranili si bodete veliko stroškov, a pridelali še enkrat več, in dobra letina je gotova, ker Bog pomaga le pridnim.

Stara matica v panji.

Nekega dne pride k meni moj čebelar ter mi zatoži, da je prvi roj matico zapravlil. Pri prvi priliki ga grem pogledat. Pogledam najprej, kako leta; pa dalje

ko ga gledam, bolj se mi je zdelo, da ni brez matice. Naj mi je čebelar še tako zatrjeval, da je gotovo nima, ostal sem neveren Tomaž. Vzameva ga iz čebelnjaka ter deneva na stol. Snameva pokrov ter začneva sat za satom pregledavati. Zalege ni nikjer nobene poštene, le tu pa tam kak zalepljen piskerc, pa morebiti jih ni bilo čez petnajst čebelnih. Na nekem satu najdem matično zibelko bolj male velikosti, vse drugo pa je bila tako imenovana grbasta ali grčasta zalega, iz katere se izležejo le mali troti. Matice le iščeva, pa nikjer je ni. Moj čebelar se je že skrivaj malo muzal ter ponosen bil, da vendar kaj ve. Res sem že mislil nehati. Pa sem si spet mislil, če sem že večino satovja preložil, bom še malo število ostalih. In glej na predzadnjem satu najdem matico lepo in veliko, kakor je vsaka navadna. Kaj je toraj bilo storiti? Ker je bil prvi roj in sem tiste čebele šele pred letem dobil, nisem mogel vedeti, koliko je matica stara; kar je pri meni rojenih, seveda vsaki hranim rojstni list. Ker je bila očitno prestara, ujamem jo in odstranim. Trotovno zalego sem obglavil, panj zaprl ter ga v čebelnjak postavil. Moj čebelar je spet zmajeval ter rekel, da najbolje bi bilo, panju z zalego pomagati. Malo da mu nisem pritrdil, ali daljna poskušnja me je pa vendar le mikala. Zato pustim panj pri miru ves teden. Čez teden dni ga zopet odprem ter sat za satom pregledujem. Matico res najdem, ali od zalege ni bilo ne sledu ne tiru. Čebel seveda je bilo čedalje manj, in spet čebelar svetuje pridejati mu kak sat z zalego. Jaz ne storim tako, ampak dam panju še teden odloga, da se poboljša. Čez teden dni pridem ter najdem matico oplojeno in zalego v satovji v najlepšem redu. Upam da bode panj kmalu okreval.

Kaj je toraj bilo? Kaj drugega, nego matica je bila prestara, oplodilno seme ji je pošlo, torej ni mogla drugega, nego neoplojena jajčeca zalegati, in od tod grbasta zalega. Da ni bila kaka mlada neoplojena, kazala je podoba njena, še bolj pa tisto malo število celic, v kateri je bila še oplojena zalega zaležana in matična zibelka. Mnogokrat sem že o tem bral, pa tako se sam prepričati, nisem še imel prilike.

S. Č.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 11. Imam pet let staro kobilo, katera nekaj časa sem težko sope. Bojim se, da ne postane nadušljiva. Kaj naj storim, da zabranim to bolezen? (R. S. v P. na Goriškem.)

Odgovor: Težkemu sopenju je lahko tudi kak drug vzrok, ne le naduha, zaradi tega dajte kobilo o pravem času pregledati živinozdravniku. Naduha je v obče neozdravna, zmanjšati ali preprečiti se pa da z lahko hrano, zlasti z zeleno krmo, korenjem itd. Suhe krme naj žival dobiva malo in od časa do časa pa kako dristilo. Konju, ki je k naduhi nagnen, prija kaj dobro paša, in treba ga je presilnega dela, zlasti pa hitrega teka varovati.

V novejšem času smatrajo proti naduhi arsenik (mišnico) za zelo uspešno sredstvo, a ž njim more in sme lečiti le živinozdravnik.

Vprašanje 12. Med lucerno hočem sejati travo, in sicer na njivo z dobro, trdno, debelo ter z ilovico pomešano zemljo. Katere trave naj sejem, koliko na oralo in kje dobim njih semena? (K. F. v B. na Primorskem.)

Odgovor: Na oralo njive sejte 15 funtov lucerne, 1 funt bele detelje, 12 funtov angleške pahovke, 8 funtov francoske pahovke, 1 funt svinjskega repa in 1 funt bibernelice. Semena dobite pri g. Josip Lenarčiči na Vrhaiki.

Vprašanje 13. Pri nas vsak čas kateri konj zboli za smoliko, zato Vas prosim, poučite me v „Novicah“, kaka bolezen je to in kako jo zdraviti. Ustregli boste z odgovorom mnogim, ker je ta bolezen zelo razširjena. (D. M. v F.)

Odgovor: Smolika spada med groznične bolezni, ki nastanejo vsled prehlajenja, ter napada navadno 2 do 5letne konje. Smolika je nalezljiva, in ker so skoraj vsi naši hlevi, posebno pa gostilniški okuženi po tej bolezni, zato jo dobi tudi skoraj vsak naš konj. Razen nalezljivosti provzročata to bolezen prehlajenje in hitra menjava toplote, in to zlasti, kadar mladi konj menjava zobe ali pa pride k drugemu gospodarju v druge razmere. Dokler ni smolika nevarna, ni rabiti zdravil, ampak počakati, da jo živina preboli, saj je nobena reč ne ustavi. Konja je imeti na toplu in dajati mu tečne in lahke krme. Bula v škarjah naj se sama predere, nikakor je pa ni rezati. Da se hitro predere, naveže se kaj takega na njo, kar drži toploto, in obveže z ovčjo kožuhovino. Ako pa smolika postaja vsled prehlajenja, mokrote, napačnih zdravil itd. nevarnejša, poklicati treba nemudno živinozdravnika.

Vprašanje 14. Ali je gips res dober gnoj za deteljo, in kedaj je deteljo gipsati. (J. Č. v Z.)

Odgovor: Gipsanje pomaga le po dobro gnojnih zemljiščih. V tem slučaju je dobro, hitro po žetvi po mladi detelji potrositi gipsa. Če je pokazalo, da gips dobro stori, ponovi se gipsanje spomladi po vsaki košnji. Po zimi naj se deteljišča škrope z redko gnojico, s kratkim hlevnim gnojem, s kompostom ali pepelom pa natrosijo.

Vprašanje 15. Imam vola, ki ščije kri, in sicer ne same, ampak pomešano s scalnico. Kaj je vzrok tej bolezni, in ali se da od nje ozdraviti? (Fr. Ž. v T.)

Odgovor: Krvomočnosti je kriva krma. Ako vol použije veliko igličevja smrekovega, jelkovega ali hrastovega itd., ali če je krmljen s kislimi travami z mokrih senožeti, pokaže se ta bolezen. Hud sunek ali udarec na ledvico jo provzroči. Bolezen traja 1 do 3 tedne, in navadno žival tudi ozdravi, kakor hitro prenehajo vzroki. Drugače pa pritisne vranična vnetica, moči ponehajo, žival oslabi in pogine. Domače zdravilo proti krvomoč-